

Kuinka hyvinvointivaltio pelastetaan?

Uuden kyselytutkimuksen mukaan kansalaiset kannattavat sosiaalietuuksien ja julkisten palvelujen parantamista, vaikka rahat etuuksien parantamiseen kerättäisiin kiristämällä verotusta.

Pauli Forma
Professori (ma)
Turun yliopisto
pauli.forma@utu.fi

Jukka Pirttilä
Tutkimuskoordinaattori
Palkansaajien tutkimuslaitos
jukka.pirttila@labour.fi

Roope Uusitalo
Professori (ma)
Helsingin kauppakorkeakoulu
roope.uusitalo@hse.fi

Kansalaisten verotukseen, sosiaaliturvaan ja julkisiin palveluihin kohdistuvia mielipiteitä on kartoitettu monissa tutkimuksissa. Teemoja ovat olleet ensinnäkin palvelujen laatu ja riittävyys, sosiaaliturvan rahoitus sekä etuuksien taso (Allardt, Sihvo ja Uusitalo 1992; Sihvo ja Uusitalo 1993). Toisaalta on tarkasteltu sosiaaliturvan vaihtoehtoisten organisointitapojen ja sosiaaliturvaan tehtävien uudistusten kannatusta (Blomberg 1996; Ervasti 1993, 1996; Kangas 1995; Marski 1996). Kolmanneksi on analysoitu mielipiteitä julkisen sektorin säästöjen kohdentamisesta

ja suhtautumista tuloeroihin ja verotukseen (Forma 2006). Hyvinvointivaltiota koskevia mielipidetutkimuksia ovat tehneet tai teettäneet yliopistojen ohella Stakes, Kansaneläkelaitos, Elinkeinoelämän valtuuskunta, Veronmaksajien keskusliitto ja ammattijärjestöt.¹

Valtaosa aikaisemmista mielipidetutkimuksista osoittaa, että hyvinvointivaltiolla on kansalaisten keskuudessa varsin vankka tuki. Kansalaiset kannattavat kattavaa ja hyvätasoista sosi-

¹ Ks. laajemmin eri tahojen tutkimuksista Forma (2003).

Pauli Forma (keskellä) on tutkinut kansalaisten sosiaaliturvaan liittyviä mielipiteitä 1990-luvun puolivälistä lähtien. Viime vuosina myös monet ekonomistit ovat alkaneet uskoa mielipidetutkimusten hyödyllisyyteen. Kuvassa Roope Uusitalo vasemmalla ja Jukka Pirttilä oikealla.

aaliturvaa ja julkisen sektorin merkittävää roolia palvelujen tuottamisessa. He kannattavat myös tuloerojen tasautamista ja sietävät veroja varsin hyvin. Merkittäviä institutionaalisia muutoksia nykyiseen sosiaalipolitiikkamalliin ei haluta.

Julkisen sektorin rahoitus on kuitenkin suurten haasteiden edessä muun muassa väestön ikääntymisen, Euroopan integraation ja globalisaation vuoksi. Päätöksenteon ja julkisen keskustelun tasolla talous- ja veropolitiikan painotukset näyttävät siten erilaisilta kuin kansalaisten mielipiteiden tasolla. Viime vuosina verotusta on kevennetty, ja keskustelu uusista verokevennyksistä jatkuu. Veronkevennykset ja suppeampi sosiaaliturva voivat myös johtaa kasvaviin tuloeroihin, joita kansalaiset mielipidetutkimusten mukaan vastustavat voimakkaasti. Koska kansalaiset pitävät kiinni hyvinvointivaltiossa, näyttäisi siltä, että päätöksentekijät joutuvat tekemään kansalaismielipiteen vastaisia päätöksiä.

Päätöksenteon ja kansalaismielipiteen välistä jännitettä lieventäisi, jos kansalaiset asetettaisiin samanlaisiin valintatilanteisiin, joissa päätöksentekijät jou-

tuvat tekemään ratkaisujaan. Verotuksen keventäminen nimittäin vaatii useimmiten julkisten menojen karsimista tai palvelutuotannon tehostamista. Vastaavasti palvelujen parantaminen vaatii julkisen sektorin lisärahoitusta, jonka vuoksi esimerkiksi verotusta voidaan joutua kiristämään. Aikaisemman tutkimuksen perusteella on vain vähän tietoa siitä, minkälaisia valintoja kansalaiset tekisivät tilanteessa, jossa etuuksien nostamisella ja palvelujen parantamisella on myös hinta. Aikaisemmissa mielipidetutkimuksissa kansalaiset ovat siis voineet valita kaksi hyvää ja kolme kaudista, ilman budjetin asettamia rajoitteita.

Tämä aikaisemman mielipidetutkimukseen liittyvä piirre oli lähtökohtana tutkimushankkeessamme, jossa pyrimme asettamaan kansalaiset samanlaisen valintatilanteen eteen, missä päätöksentekijät tekevät sosiaaliturvaa ja veropolitiikkaa koskevia päätöksiä. Lähetimme 3 000 suomalaiselle

kyselyyn, jossa pyydettiin vastauksia hintalaputettuihin kysymyksiin. Tavoitteena oli arvioida, haluaisivatko kansalaiset esimerkiksi parantaa työttömyysturvaa tai toimeentulotukea, jos he joutuisivat maksamaan kustannukset korotettuina tuloeroina. Lisäksi selvitimme kansalaisten mielipiteitä eläketurvasta, tuloeroista ja verotuksen rakenteesta. Samantapaista tutkimusasetelmaa ovat aiemmin käyttäneet mm. Boeri et al. (2001) sekä Blinder ja Krueger (2004). Suomessa vastaavia tutkimuksia ei ole aikaisemmin tehty.

Aineisto

Tutkimuksen aineisto perustuu postikyselyyn, joka lähetettiin viime huhtikuussa 3 000:lle satunnaisesti valitulle 18–75-vuotiaalle suomalaiselle. Kahden muistutuskirjeen jälkeen vastauksia oli palautunut 1 337 kappaletta, jolloin vastausprosentti kokonaisuudessaan oli 45. Tämä on selvästi alhaisempi kuin muissa viimeaikaisissa sosiaaliturvaa ja verotusta koskevissa postikyselyissä. Käytetty lomake ei ollut tavanomaista pidempi. Alhaista vastausprosenttia selittäneekin ennen kaikkea kyselyn luonteesta johtuva vaike-

us. Tähän viittaa alhaisen vastausprosentin ohella se, että huomattava osa vastaajien lomakkeeseen kirjaamisesta kommentaareista käsitelti kysymysten hankaluutta. "Tavanomaiset" mielipidetutkimukset perustuvat yksinkertaisiin, helppoihin ja nope-

asti vastattaviin kysymyksiin, joissa vastaajat eivät joudu punnitsemaan eri vaihtoehtojen hyviä ja huonoja puolia.

Koko väestöön verrattuna aineistossa olivat aliedustettuna nuoret, miehet, korkeasti koulutetut, työttömät ja lapsiperheet. Aineiston edustavuuden parantamiseksi painotimme sen uudelleen käyttäen vuoden 2004 työvoimatutkimuksen tietoja pääasiallisesta toiminnasta, iästä, sukupuolesta ja kou-

Aikaisempi tutkimus ei kerro, miten paljon kansalaiset ovat valmiita maksamaan paremman sosiaaliturvasta.

lutustasosta. Painotuksen jälkeen vastaajien jakauma vastaa näiden taustamuuttujien osalta työvoimatutkimuksen lukuja. Painotettujen ja painottomien tulosten välillä ei kuitenkaan ollut juuri eroa, ja tässä artikkelissa raportoitimme alkuperäisiä painottomia lukuja.

Ennen kyselyn postittamista testasimme kysymyslomaketta Turun yliopiston taloustieteen ja sosiaalipolitiikan opiskelijoilla sekä 100:lle satunnaisesti valitulle suomalaiselle postitetulla pilotikyselyllä. Toteutimme myös suppeamman kyselyn tammikuussa 2006 Kansantaloustieteen päivillä. Koska kyselyt sisälsivät osittain samoja kysymyksiä, on mahdollista verrata ekonomistien ja opiskelijoiden mielipiteitä kansalaisten mielipiteisiin. Pirttilä ja Uusitalo (2006) raportoivat taloustieteilijöiden vastaukset yksityiskohtaisemmin.

Kyselylomakkeessa oli sekä tavanomaisia, sosiaalipolitiikkaa käsittelevissä mielipidetutkimuksissa usein käytettyjä kysymyksiä että uudentyypisiä kysymyksiä, joissa palvelutason tai etuuskien tason muutokselle oli laskettu hinta keskimääräiselle veronmaksajalle.

Ensimmäistä kysymystyyppiä edustaa esimerkiksi kysymys, jossa vastaajaa pyydettiin kertomaan viisiportaisella asteikolla, onko hän samaa vai eri mieltä seuraavan väitteen kanssa:

“Kunnallisia sosiaali- ja terveyspalveluja tulisi siirtää yksityisten yritysten tuotettaviksi.”

Esimerkki hintalapputetuista kysymyksistä puolestaan on:

Pitäisikö ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa mielestänne muuttaa ja jos niin mihin suuntaan?

1. Nostaa keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla ja rahoittaa

tämä nostamalla tuloverotusta. Tällöin keskituloisen verotus kiristyisi noin 5 euroa kuussa.

2. Laskea keskituloisen päivärahaa kymmenellä prosentilla. Samalla voitaisiin laskea tuloverotusta siten, että keskituloisen verotus kevenisi noin 5 euroa kuussa.

3. Ei mitenkään, nykyinen taso on hyvä.

4. En osaa sanoa.

Vastaajille kerrottiin aluksi, että keskituloisen 2 300 €/kk ansaitsevan päiväraha on noin 52 prosenttia työttömyyttä edeltävästä palkasta (1 200 €/kk) ja että työttömyyskorvaukset rahoitetaan pääasiassa työttömyysvakuutusmaksuilla ja verorahoilla.

Jotta vastausvaihtoehdot olisivat realistisia, pitää kysymysten hintalappujen luonnollisesti olla mahdollisimman tarkasti kohdallaan. Esimerkiksi yllä olevaa työttömyysturvan tasoa koskevaa kysymystä varten laskimme aluksi Kelan ja Vakuutusvalvontaviraston tilastojen perusteella, että ansiopäivärahaa maksettiin vuonna 2004 yhteensä 1,47 miljardia euroa. Kaikkien ansiosidonnaisten päivärahojen nostaminen kymmenellä prosentilla maksaisi siis 147 miljoonaa euroa eli 0,67 prosenttia ko. vuoden tuloverokertymästä. Summa saataisiin kerättyä nostamalla kaikkien veronmaksajien tuloveroa 0,7 prosenttia, jolloin keskituloisen verotus kiristyisi kysymyksen mukaisella noin viidellä eurolla kuukaudessa. Todellisuudessa työttömyysturvaa rahoittavat tietenkin myös työnantajat, mutta halusimme

saada vastauksia, jotka perustuvat omaan maksuhalukkuuteen eikä siihen, että kustannukset voisi vierittää jonkun muun maksettavaksi.

Hintalappulaskelmamme eivät ota huomioon esimerkiksi verotuksen kiristymisen tai työttömyysturvan parantamisen kannustinvaikutuksia. On toki mahdollista, että esimerkiksi työttömyysturvan parantaminen vähentäisi halukkuutta ottaa vastaan pienipalkkaista työtä ja kasvattaisi siksi työttömien määrää. Tällöin myös työttömyysturvan parantamisen kustannukset olisivat suuremmat kuin staattisen

laskelmamme mukaan, joka ei ota huomioon vaikutuksia työttömien käyttäytymiseen. Varmuuden vuoksi testasimmekin hintalapputettuja kysymyksiä kasvattamalla esimerkiksi työttömyysturvan parantamisen kustannuksia 100 prosentilla osalle vastaajista lähetetyissä lomakkeissa. Kustannusten

kaksinkertaistamisen pitäisi pitää sisällään kaikki realistiset arviot käyttäytymisvaikutusten suuruudesta.

Tulokset

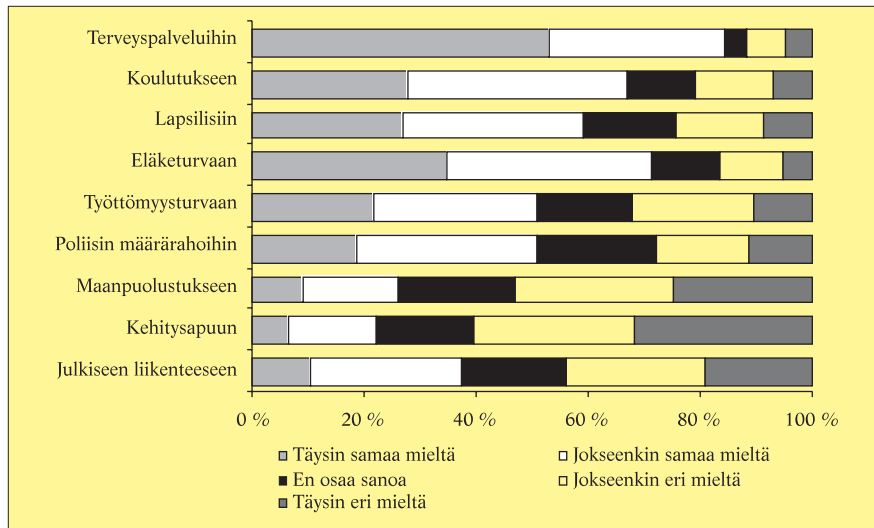
Kyselyn kysymyksistä suurin osa käsittelee julkisten palvelujen tason ja verotuksen kireyden välistä suhdetta sekä asenteita tuloeroja kohtaan. Kysyimme myös eläkepolitiikkaan, työttömyysturvaan, toimeentuloturvaan, työllisyyttä parhaiten edistäviin toimenpiteisiin sekä taloudellisen tiedon tasoon liittyviä kysymyksiä. Näistä jul-

Useimmat olisivat valmiita kiristämään verotusta sosiaali- ja terveyspalvelujen, koulutuksen ja sosiaaliturvan rahoittamiseksi.

Taulukko 1. Mielipiteet verotuksen kireydestä kahdella erilaisella kysymyksellä mitattuna, prosenttia vastaajista.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Suomessa verotus on liian kireää	37	38	7	16	2	100
Verotusta pitäisi alentaa, vaikka tämä merkitsisi sosiaaliturvan tason alentamista ja julkisten palvelujen karsimista	10	22	11	35	22	100

Kuvio 1. "Voisiko tuloverotusta korottaa yhdellä prosentilla, jos varat käytettäisiin... (lista kohteista)".

kaistaan myöhemmin kattava raportti. Tässä artikkelissa keskitymme verotusta ja tuloeroja koskeviin asenteisiin.

Kevyempi verotus vai parempia julkisia palveluita?

Verotuksen sopivaa tasoa haarukoimme usealla eri kysymyksellä. Kysyimme aluksi, onko verotus liian kireää ja heti perään pitäisikö verotusta alentaa, jos se merkitsee julkisten palvelujen karsimista. Osoittautui, että kysymyksen muotoilulla on erittäin suuri vaikutus. Vastaajien suuri enemmistö (75 %) oli ainakin jokseenkin samaa mieltä siitä, että verotus on liian kireää. Vain 32 prosenttia olisi silti valmis alentamaan verotusta julkisten palvelujen kustannuksella. Verotusta koskevat mielipiteet ovatkin erittäin sensitiivisiä sille, miten kysymys esitetään (ks. laajemmin Forma 2003).

Jälkimmäinen kysymys sisältyi myös Kansantaloustieteen päiville osallistuneille ekonomisteille tehtyyn kyselyyn. Tulosten mukaan ekonomistit olivat kansalaisia valmiimpia hyväksymään veronalennukset julkisten palveluiden kustannuksella; 46 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä tämän näkemyksen kanssa. Ekonomistikunnan ja kan-

salaisten mielipiteiden välillä näyttää siis olevan merkittävää eroa.

Kireän verotuksen suosio kansalaisten keskuudessa kasvoi myös selvästi, kun verotuksen muutokset asetettiin vastakkain tarkemmin rajattujen julkisten palvelujen muutosten kanssa. Ajankohtaiseen kysymykseen "Mikä olisi paras ratkaisu tilanteeseen, jos kotikuntanne joutuu taloudellisiin ongelmiin?" vain 25 prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon "leikataan kunnallisia palveluita". Vaihtoehdon "korotetaan kunnallisveroa"

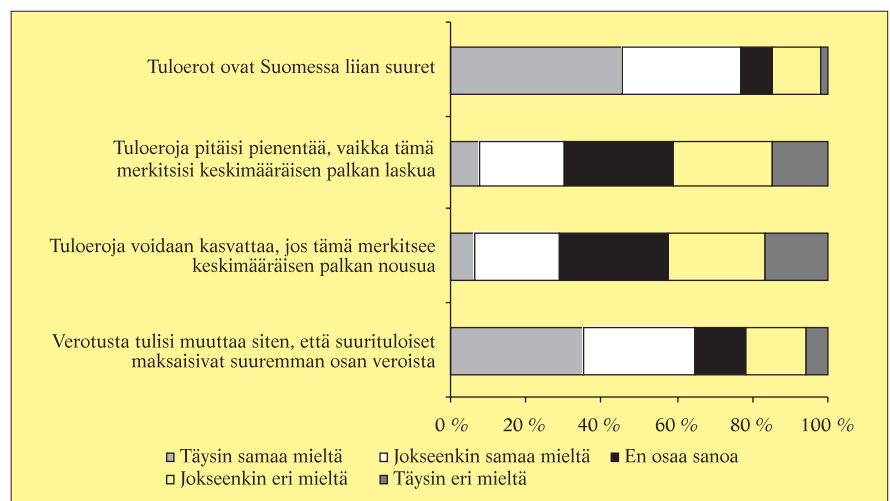
olisi hyväksynyt 53 %. Loput eivät osanneet vastata.

Julkisten palvelujen ja tulonsiirtojen suosioista kertoo myös se, että vastaajat hyväksyvät varsin laajasti (pienet) veronkorotukset, kun kerätyillä verorahoilla rahoitetaan sosiaali- ja terveyspalveluja, koulutusta tai tulonsiirtoja (kuviot 1). Selvästi yli puolet vastaajista oli valmis korottamaan verotusta, jos he tietäisivät rahojen menevän terveyspalvelujen parantamiseen, koulutukseen tai eläketurvaan. Paljon vähemmän maksuhalukkuutta oli kehitysavun tai maanpuolustuksen määrärahojen lisäämiseen.

Tuloerot

Myös tuloerokysymykset aloitimme tavanomaisella, aikaisemmissa tutkimuksissa käytetyllä kysymyksellä, jossa vastaajaa pyydettiin kertomaan, onko hän samaa mieltä väitteen "Tuloerot ovat Suomessa liian suuria" kanssa (kuviot 2). Kolme neljäsosaa vastaajista oli väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Sen sijaan väitteisiin, joissa pyrittiin arvioimaan tehokkuuden ja tasa-arvon välistä ristiriitaa, tuli sekalaisempia vastauksia. Vain noin 30 prosenttia vastaajista olisi ollut valmis pienentämään tuloeroja keskimääräisen

Kuvio 2. Mielipiteitä tuloeroista erilaisilla kysymyksillä mitattuna, prosenttia vastaajista.

palkkatason kustannuksella. Sama osuus vastaajista olisi ollut valmis kasvattamaan tuloeroja, jos keskipalkat samalla nousisivat. Konkreettisempaan kysymykseen siitä, pitäisikö suurituloisten maksaa nykyistä suurempi osuus veroista, tuli selkeä vastaus: 65 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Pyrimme mittaamaan asenteita tuloeroihin myös kysymällä vastaajilta arviota muutamien ammattien palkoista ja kysymällä lisäksi, miten paljon näissä ammateissa työskenteleville pitäisi maksaa palkkaa (taulukko 2). Valitsimme esimerkkiammatteja, jotka ovat riittävän tavallisia ja riittävän selkeästi määriteltyjä, jotta vastaajilla voisi olla mielikuva niiden palkkatasosta, ja jotta voisimme verrata palkka-arvioita tilastojen mukaisiin keskimääriin bruttopalkkoihin.

Ammattien palkkausta koskevien kysymysten tulokset osoittavat, että vastaajien arviot ammattien välisistä palkkaeroista ovat selvästi pienempiä kuin todelliset palkkaerot. Vastaajat yliarvioivat pienipalkkaisten ammattien palkkoja ja aliarvioivat karkeasti hyvin palkattujen ammattien palkkoja. Esimerkiksi siivoojan palkaksi vastaajat arvioivat 1 485 €/kk, kun se palkkarakennetilaston mukaan oli 130 € pienempi. Terveyskeskuslääkärin pal-

kaksi arvioitiin keskimäärin 3 600 €/kk, kun palkkarakennetilaston mukaan terveyskeskuslääkärin palkka (koko-naisansiot) oli yli 5 000 €/kk.

Kyselyyn vastanneet olisivat halunneet pienentää palkkaeroja entisestään korottamalla pienipalkkaisimpien ammattien (siivoojat ja lastenhoitajat) palkkoja ja alentamalla suuripalkkaisimpien ammattien palkkoja (insinöörit ja lääkärit).

Tuloeroihin vaikuttavat palkkaerojen lisäksi myös verotuksen progressiivisuus ja tulonsiirrot. Pyrimme mittaamaan asenteita tulonsiirtopoliittikkaan mahdollisimman konkreettisella tavalla kysymällä mielipiteitä verotuksen progressiivisuuden muuttamisesta ja sopivasta toimeentulotuen ja työmarkkinatuen tasosta.

Kerroimme vastaajille, että *“Tällä hetkellä pienituloisen 1 700 €/kk ansaitseva palkansaaja maksaa palkastaan veroja ja pakollisia vakuutusmaksuja noin 24 % (400 €/kk). Keskituloisen 2 300 €/kk ansaitseva maksaa n. 30 % (680 €/kk) ja suurituloisen 3 700 €/kk ansaitseva keskimäärin 36 % (1 380 €/kk)”*.

ja kysyimme: *“Tulisiko verotusta muuttaa ja jos niin miten?”*

1. Pienituloisen verotusta alennettaisiin 20 prosenttiin ja suurituloisen verotusta kiristettäisiin 40 prosenttiin

2. Pienituloisen verotusta kiristettäisiin 28 prosenttiin ja suurituloisen verotusta alennettaisiin 32 prosenttiin

3. Ei mitenkään, nykyinen verotuksen rakenne on sopiva

4. En osaa sanoa”

Ykkösvaihtoehdon, eli verotuksen progression merkittävän kiristämisen valitsi hieman yli puolet vastaajista (51 %). Progressiota olisi lieventänyt kaksosvaihtoehdon mukaisesti vain 5 prosenttia vastaajista. Nykyistä tasoa kannatti 24 % vastaajista. 20 % ei osannut vastata. Taloustieteilijöille tekemässämme kyselyssä tuli esiin, että heistä paljon pienempi osa (10 %) olisi ollut valmis kiristämään progressiota ja yli puolet oli sitä mieltä, että nykyinen progressio on sopiva.

Sama tasaisen tulojakauman kannatus kansalaisten keskuudessa näkyi myös toimeentulotuen tasoa ja työmarkkinatuen suuruutta koskevissa kysymyksissä. Työmarkkinatukea olisi ollut valmis kasvattamaan 500 eurosta 600 euroon kuussa 37 prosenttia vastaajista, vaikka tuen korotus rahoitettaisiin verotusta kiristämällä (kustannus keskituloiselle 10 €/kk). Työmarkkinatukea olisi leikannut 100 eurolla 8 prosenttia vastaajista, jos keskituloisen verotus olisi leikkauksen johdosta keventynyt 10 €/kk. Suuri osa (31 %) oli sitä mieltä, että nykyinen taso on hyvä.

Toimeentulotuen korotukseen suhtauduttiin hyvin samalla tavalla. Toimeentulotukea olisi kasvattanut 10 prosentilla 36 prosenttia vastaajista ja leikannut samalla määrällä 8 prosenttia. Myös toimeentulotukikysymys oli hintalaputettu. 10 prosentin muutoksen hinnaksi laskimme Stakesin toimeentulotukitilaston perusteella 45 miljoonaa euroa eli 0,2 prosenttia tuloerokertymästä. 10 prosentin toimeentulotukimenojen lisäyksen hinnaksi keskituloiselle veronmaksajalle saimme tämän perusteella noin yhden euron kuussa.

Neljäsosalle vastaajista työmarkkinatuen ja toimeentulotuen korotuksen kerrottiin maksavan 100 % enemmän

Taulukko 2. Mielipiteet sopivasta palkasta, arvio nykyisestä palkasta sekä todellinen palkka eri ammattiryhmissä euroina kuukaudessa, keskiarvo. Käytetty kysymys: “Mikä olisi mielestänne sopiva kuukausipalkka seuraavissa ammateissa? Entä paljonko arvioitte näissä ammateissa toimiville nykyään keskimäärin maksettavan?”

	Sopiva palkka	Arvio nykyisestä palkasta	Todellinen palkka palkkarakennetilaston (2003) mukaan
Lastenhoitaja päiväkodissa	1997	1661	1795
Peruskoulun luokanopettaja	2433	2226	2581
Putkiasentaja	2276	2325	2177
Sähköinsinööri	2788	2931	3500
Sairaanhoitaja	2450	1993	2193
Terveyskeskuslääkäri	3512	3606	5100
Siivooja	1838	1485	1356
Pankkitoimihenkilö	2113	1092	1726
Keskiarvo	2426	2165	2554
Keskiahajonta	529	810	1216

*Kyselytutkimuksen tulos yllätti tutkijatkin. Vastaajat kannattivat verotuksen progressi-
on kiristämistä ja tasaisempaa tulojakaamaa jopa keskimääräisen tulotason kustan-
nuksella.*

kuin yllä. Hintalapun suuruus ei vaikuttanut millään lailla näiden vastausten jakaumaan.

Johtopäätökset

Saamamme tulokset täsmentävät aikaisempien tutkimusten tuloksia hyvinvointivaltion laajasta ja vankasta kannatuksesta kansalaisten keskuudessa. Valtaosa ei haluaisi alentaa verotusta, jos julkisten palveluiden taso tai sosiaaliturva samalla heikentyisi. Johdonmukaisesti veroja oltaisiin myös valmiita maksamaan enemmän, jos verotulot korvamerkittäisiin sellaisiin julkisiin menoihin, joita kansalaiset erityisesti arvostavat. Suurempaa panostusta näytetään kaipaavan erityisesti terveyspalveluihin, koulutukseen ja eläketurvaan. Kaikki nämä ovat laajalaajaisia järjestelmiä, jotka koskevat kaikkia kansalaisia.

Kansalaiset arvostavat selvästi myös pienempiä tuloeroja: pienituloisten palkkoja haluttaisiin nostaa ja suurituloisten alentaa. Verotuksen progressi-
on kiristämistä kannatti puolet, kun sitä vastusti vain 5 prosenttia vastanneista.

Ekonomistien ja muiden talouspoliittisten vaikuttajien keskustelussa on viime aikoina korostunut huoli pitää julkiset menot kurissa. Samoin sopeutumisen kansainväliseen kilpailuun katsotaan joskus vaativan suurempia palkka- ja tuloeroja. Osa näistä tavoitteista näyttää olevan kansalaismielipiteen vastaisia. Kyselyssä ei kuitenkaan voitu huomioida ehdotettujen muutosten laajempia vaikutuksia esimerkiksi työmarkkinoille, köyhyyteen ja julkiseen talouteen. Kansalaisten, poliitikkojen ja ekonomisten käsitykset näistä vaikutuksista saattavat olla erilaisia, ja ne todennäköisesti vaikuttavat merkittävästi vastaajien mielipiteisiin. Jos julkisten menojen supistaminen tai kasvavat tuloerot katsotaan jostakin syystä tarpeellisiksi, ainakin kyselyn perusteella voi sanoa, että toistaiseksi niitä ei ole pystytty perustelevaan kansalaisille riittävän hyvin.

Vastausaktiivisuus oli alhaisempi kuin tavanomaisissa kyselytutkimuksissa, joka kertoo tämäntyyppisten kysymysten hankaluudesta. Kuitenkin kyselystä kävi ilmi, että vastaajat pystyivät ottamaan kantaa heille esitettyihin melko monimutkaisiin kysymyksiin. Kansalaiset näyttävätkin olevan eksperte-

jä itseään koskevissa asioissa. Jotta kansalaismielipiteet voisivat aidosti heijastua poliittiseen päätöksentekoon, puolueiden tulisi vaaleissa tarjota selkeitä vaihtoehtoja siitä, kuinka laajaa julkista sektoria, kuinka korkeaa verotusta ja millaisia julkisia palveluita he haluaisivat. Vain silloin kansalaiset pystyisivät vaaleissa ilmaisemaan tahtonsa politiikan suunnasta. ■

KIRJALLISUUS

Allardt, M. & Sihvo, T. & Uusitalo, H. (1992), Mitä mieltä hyvinvointivaltiota? Suomalaisten sosiaaliturvamielipiteet 1975–1991, Sosiaali- ja terveyshallitus, tutkimuksia 17.

Blinder, A.S. & Krueger, A.B (2004), What Does the Public Know About Economic Policy and How Does It Know It? Brookings Papers on Economic Activity, 2004:2, 327–397.

Boeri, T. & Börsch-Supan, A. & Tabellini, G. (2001), Would You Like to Shrink the Welfare State? A Survey of European Citizens, Economic Policy, 32, 9–50.

Ervasti, H. (1996), Kenen vastuu? Tutkimuksia hyvinvointipluralismista legitimitietin näkökulmasta. Stakes, tutkimuksia 62.

Forma, P. (2003), Sen lauluja laulat, kenen leipää syöt? Mielipidetutkimusten julkisuushakuinen ja manipulatiivinen käyttö, teoksessa Ritakallio, V.-M. (toim), Riskit, instituutiot ja tuotokset, Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimus nro 59, TCWR:n tutkimuksia 1, 279–300.

Forma, P. (2006), Niin hyvinä kuin huonoinakin aikoina: Suomalaisten sosiaalipoliittikkaa koskevat mielipiteet vuonna 2004, teoksessa Kautto, M. (toim), Suomalaisten hyvinvointi 2006, 160–184 Gummerus, Jyväskylä.

Kangas, O. (1995), Attitudes on Means-Tested Social Benefits in Finland Acta Sociologica, 38, 299–310.

Marski, J. (1996), Suomalaisten käsitykset sosiaaliturvasta 1995, Kansaneläkelaitos, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 7.

Pirttilä, J. & Uusitalo, R. (2006), Kysely: Ekonomistit erimielisiä veronalennuksista, Kansantaloudellinen aikakauskirja, 102, 208–220.

Sihvo, T. & Uusitalo, H. (1993) Mielipiteiden uudet ulottuvuudet, Stakes, tutkimuksia 33.